

Stoga Jeceny.
Cenzurat: Opris
secretar.

Bölcső mellett.

(Keresztelési beszédek.)

Ütő Lajos
unitárius lelkész.

Székelykeresztúr.

1928.

*Egyszer tudunk igazán örüvendezni: az első
bölcső mellett; egyszer nehéz fájdalommal
sirni: az első kis koporsó mellett. — A
többi öröm és fájdalom vert utakon jár.*

Isten izenete.

Ott, hol kelet ragyogó kékjének forró napja hindosztáni rózsákra önti sugarát s bimbónyitó melege kíváncsian öleli körül a rózsatő egészét, egy öreg költő ezüst lemezre vési gyönyörű énekét. Hindosztáni rózsák kelyhéből áradó illat járja át lelkét — a virág lelke borul a költő lelkére — s ajkáról dal fakad. Ki tudja merre száll e dal, ki tudja hol akad megértő szivekre. A költő égfigyelő szemének szuró tekintete túl néz az ég kékjén . . . ilyenkor éneke egy megszentelt zsoltár anélkül, hogy tudná. — Ilyen zsoltáros lélekkel írhatta egyszer, mikor az égről szeme ártatlan gyermekekre esett: *„minden gyermek azzal az izenettel jön a világra, hogy Isten nem unta meg még az embert.”* (R. T.)

A költészet: *Isten gondolata az emberben.* E költészet tárgya, Isten szeretetének tárgya: *az ártatlan lélek.* — E költészet legszebben cseng, ha virágdiszes, lepkés-kedvü gyermekeket énekel. — Játszó gyermekeket figyelt a költő s e figyelés mondatta vele: *izenet a gyermek Istentől, hogy nem unta meg még az embert.*

Mennyire máskép' hangzik e kijelentés, mint a régi idők borús, ködös világában erkölcstelenül élő s fertőbe hulló emberek fölött az a másik égi sohajtás: *„bánom, hogy embert teremtettem.”* A régi ködön át, az

Araráton túl kitisztult az ég, annyi ezred év bünvezeklése után a másik proféta — az ártatlanság lelki világán át — Istent beszél-teti s izen a gyermektől az embereknek, kiket még nem unt meg s ennek jeléül gyermeket ad számára.

Igen, gyermeki lelkeken át vesszük az Isten izenetét.

És mi ez az izenet?

— Látjátok mily szépen mosolyog az ég. Arcát a hajnal biborában fürösztí, hosszú arany fénysugár ha-ját a hegyek ormán bontja szét. Látjátok mily szép az ég, mikor éjfátylat vet vállaira s e mögöl néz ki csillag szemeivel, vagy a hold ezüstös fényéből ölt hosszú uszályt magára. — E nappali fényességen, éjféli fáty-lan tul egy szebb világ van, melynek képét emberi képzeletbe irtam: *a mennyeknek országa ez*. Ebböl a mennyországból egy darabot dobtam a családi életbe s egy parányi testbe: ártatlan gyermekbe . . . *ez az én izenetem nektek*.

— A gyermekben benne van a jövendő hitének sejtése, a szeretet csirája, a szülő iránti szeretet ébredő ereje, az embermegbecsülés akarásának öntudatlan ér-zése, benne a fajszeretet ama ébredése, mely fölnyit-ja ajkát s megszólal egyszer édes anyanyelvén. — Az az izenetem, hogy e gyermekkel földre küldött égi ajándékot lássátok meg, értsétek meg benne. Ő az ég küldöttje mennyországi értékekkel s mikor ezt kezetekbe adom azt akarom, hogy ez érték eltemetve sohse legyen

Ember legyen, kit megunni nem lehet. Átok az emberen az Isten unalma. — *S a szülő az ártatlan gyermeki lelkeken át beszét az Istennel*. —

— Vajjon megérdemeljük-e e mennyországi kincset? Nem törík össze kezünk között? Vajjon mi akik

folyton küzdünk, megértjük-e mit jelent: *gyermeket nevelni?* Uram e kisdéd legyen szószóló előtted. Szívünk ajtaját Ő nyitotta meg, Ő a mi testünkben kitépett test, lelkünkben szakított lélek, vajjon „*mivé leszén Ő?*“ E szülői aggodalomra felelj, megtartod-e Őt nekünk? — Te szeretsz minket, te nem untál meg minket, bizonyosság e gyermek, kit karjaink közé adtál. — Uram izenjük neked, — e kisdéd elmondja mig csendesen alszik, mig fölmosolyog álmában, — elmondja neked, hogy mi őt szeretettel akarjuk nevelni az ötödik parancs szerint és a krisztusi meghagyásban s fajunk minden szent ohajában, hogy így tanulja meg szeretni szülőit, embertársát, faját s így tudjon mindig vidáman énekelni, zsoltárokat dalolni, tárogatóra fölfigyelni. — Ugy-e Úram akkor boldog lesz e gyermek?

S mig a gyermek lelki világán át így vesszük Isten izenetét s mi így izenünk az égnek, a kisdéd álmában mosolyog. — *Vajjon mit álmodik?* Jövőjét látja mely szép, mint a hajnal, vidám mint a napsugár. Jövőjét, melyben vágyak játszadoznak, remények kergetöznek. Azt a jövőt, melyben a csermely kigyóként kuszik előre, incselkedve tarka virágokkal s *kikerülve minden szirtet, sötét erdőt.* — Arról a jövőről álmodik, mely fehér kenyeret mutat, terített asztalt varázsol elé egyetlen egy szóra. Vagy álmodik buzaföldekről, kérékről s az ő kéréje előtt meghajol a más tizenkettő. Csillagot néz, mely kék égen ragyog és látja, hogy az ő csillaga előtt meghajol még tizenegy csillag, a nap és a hold. — Mély száraz kútat lát-e, melytől borzadva fordul el, vagy hat sovány buzakalászt? Nem tudjuk az álmát csak gondoljuk, ha föl kacag a jövő *szépét* nézi, ha fölsir, a jövő *irtózatát* látja. — Melyik jut osztályrészül,

melyiket éli meg, kacagja át vagy küzdi meg, nem tudjuk soha. Mi elkereszteljük kereszténynek, nevet adunk neki, e névvel elkötelezzük a családnak. A mienk lesz s a Krisztusé, mert ez az Isten izenete nekünk. Figyeljék a szülők, mit izen Isten az embernek, izenjenek vissza az Urnak s legyen állandó a gyermeki ártatlan lelkeken át az Istennel való társalgás s akkor boldog lesz az ember.

fiainak. — E felfigyelést az öntudatra ébredés hozta magával és megkostolták a tudás fájának gyümölcsét. — Nem bánta már, ha össze omlanak az édeni kulisszák, ha eltűnik a mesék varázsa, nem bánta az angyal fenyegetését, csak a fészkébe szálló madár utját kísérte szemével, csak az erdő rejtekébe siető vad ösvényét követte s azután keresett magának egy védett helyet, hol fölépithette lugasát, melynek belsejében fölcsendült a madarak énekének visszhangja: „*oh élni, élni mily édes, mily jó*“. És a szívben vágy-virágok nyiltak, a lélekben istenképek jelentkeztek, a gondolat: nemes törekvések, nagy elhatározások, kivivások akarásának központi műhelye lett *s az ember homloka verejtékezett.* — A lugas belsejében fölcsendült egy ismeretlen hang, a gyermek sirása. Az anya táplálta kisdédét, de elmaradt mint munkatárs *s az ember keze megkérgesedett.*

Munkából hazatérő apa elé kacagva szalad a gyermek, átfogja nyakát, csókolja arcát, az anya boldogan nézi *s az ember ajka mosolygós lett.*

Szabad idejében játékszereket farag, madarat alakít fából, állatot kőből, a gyermek kíváncsian töri össze *s az ember szája kacagós lett.* — Gyermek játékszereiben, kedvességében és boldogságában újra látta az Éden ragyogását s ekkor elhatározta, mindent elkövet, hogy minél hosszabb ideig tartson e boldogság s minél később jöjjön a lángpallosú angyal, mely az élet tragédiájának megélésébe löki ki az öntudatos ifjút. — Meséket mond tündérekéről, aranyhajú királylányról, angyalokról, ajándékról. — Kedves mosolygással állítja a karácsonyfát hajlékában s mindezt csak azért, hogy minél hosszabb legyen a gyermek paradicsomi boldogsága. — *Mert neki is oly jól esik gyermek-*

hora emlékeiből táplálkozni. — Ezek az emlé- 11
kek tartják mindig élénken a szülőföld iránti
szeretetet, ezek vezetnek el nem egyszer de
százszor az édes anya fényképéhez. Ezek
mesélnek nekünk apánkról, a szigorú, a rendes, a fe-
gyelmező, de jóságos arcú apáról. — Ezek az emlé-
kek tartják ébren azt a vonzalmat, mellyel fajunkhoz
ragaszkodunk s hányszor elszavaljuk azokat a verse-
ket, melyekre nagyapánk tanított. — Mind ezek gyer-
mekkorunk Éden kertjéből csendülnek vissza s minket
el nem hagynak soha.

Az élet durvaságai között ez emlékek éltetnek, a
fájdalmak viharában ezek vigasztalnak, hogy ne igye-
keznénk — mi szülők — mindent elkövetni, hogy a
gyermekkor minél tartalmasabb legyen.

Az adullámi „barlanglakó“ a nagy Dávid király,
mikor Bethlehemet ellenségtől körülállva látta s meg-
mentésére sietett, gyermekora emlékeinek súlya alatt
állva kiáltott fel: bethlehemi forrás vizre vágyom. És
amikor 3 katona, az ellenségen áttörve elhozta a vizet,
a serleg kiesett kezéből. E vizért idegenek életüket
kockáztatták, ezt ő meg nem ihatja. Magának kell elmen-
nie a szülőföld forrás vizéhez. — A szülőföldtől távol,
hányszor élünk adullámi barlanglakókként s visszavá-
gyunk gyermekorunk emlékeinek színterére, a bethle-
hemi forrásvizekhez és ezt más nem hozhatja el nekünk,
magunknak kell átvágni az ellenségen, korunkkal járó
erőtlenségünkön.

Úgy kell nevelnünk a gyermeket, hogy ez emlé-
kek szépek legyenek, hogy mindig visszavágyják ide,
mint a zsoltáros király a bethlehemi forrásvizekhez.

Legyen az Éden forrásvize az a csepp, melyet
fejedre öntök ártatlan gyermek s csillogjon e vizcseppen

a boldogság tarka szivárvány színe. Legyen *mesés*, gyermekkorod; *reményt valosító*, fiatal-ságod; *munkás*, férfi világod és *szép*, öregsé-
ged. —

Mi ezért imádkozunk, ez az igazi Éden.

A szobrász.

A szobrász kezében az idomtalan kő — a véső alakító ereje alatt — angyallá változik. Michel-Angelo Florenc utcáin járva, a vízben iszappal belepett hatalmas kőre talált, melyet haza vive angyallá faragott ki. Bámuló barátaihoz így szólott: kikacagtatok mikor e követ hazahoztam, de én már láttam nagy körvonalakban rajta azt, mit finom vésővel kihozni akartam. —

A festő üres vászon előtt állva gyűjtögeti, keveri a színeket, melyekkel kihozni akarja a képzeletében megszületett képet. Kivetített gondolatának ad megfelelő színeket. Az üres vászon elevenedni kezd, csataképek, tájútánzatok, csendéletek szinesednek ki rajta, melyekben gyönyörködik a néző. S a festő a nézők felé fordulva szól: látjátok, ezért hoztam ide ez üres vásznat, *reáakartam festeni lelkemet.*

A költő fehér papir fölé hajlik, merőn nézi, mintha attól várna inspiratiót. És gyorsan írni kezd. Reszket a keze, kezében a toll s még a mindenttűrő papir is mintha nyughatatlan lenne. Gyönyörű versek születnek. Gyujt az egyiknek szava, a másik könnyeket csal a szembe, harmadikat énekelve adják tovább. A költő boldog ilyenkor s ha szólnak hozzá így felel: azért hoztam az üres papirt házamba, hogy *reáírjam a szívemet.*

Ami a szobrász műhelyében a kő, festő műtermében a vászon, költő íróasztalán a fehér papir, az *a családban a gyermek*. —

Öntudatlanságában egy idomtalan kő, de nagy körvonalakban rajta van egy angyalnak alakja, mit finom vésővel szülő farag rajta.

Üres vászon még a lelke, melyre minden képet könnyü rávetíteni, de a legszebb festményt az apa választott színekkel festegeti reá.

Fehér papir a szive, melyre a legszebb költeményt az anya írja, hogy ebből táplálkozzék egy hosszú életem át.

Mi is a szobrász kötelessége? Kiemelni a követ arról a helyről, hol értéke nincs s értékké alakítani. — Kötelessége a szülőknek kiemelni a gyermeket az öntudatlanság világából, hol így nem maradhat s aztán nevelni testben, alakítani, fejleszteni, védeni hideg-meleg ellen, ruházni, hogy így alakuljon ki benne az ép test, melyben az ép lélek lakozik.

Minden szülő e munkája közben egy-egy szobrász, kezében a szeretet vésőjével, melynek lágy érintésére, puha simaságára gyorsan alakul ki az angyal képe. — S ha csodálkozva nézünk a gyermekekre, ők mosolyognak felénk: ime ezt tettük velük. —

A gyermeklélek előtt az apa úgy áll mint a festő az üres vászon előtt — Sokáig elnézi, hosszan gondolkodik, vajjon a képzeletében feltorlódó képek közül melyiket fesse reá, hogy annak színei mindig élénken éljenek a gyermek előtt még akkor is, mikor a gyermekből ifju, ifjuból öreg lesz.

Annyi szép helyet látott, mindeniket szeretné oda színezni. Hatalmas erdőt meredek oldalon, mely virágos rétbe folytatódik s így nyulik be a folyó partjaihoz.

Egyesítse éltető viz mellett az élet szépségét kinyílt virágokkal s az élet titokzatosságot, az erdő mysticumával. — Fessen-e oda a lélekre egy arcképet, az apát, vagy az anyát, mindakettőt, hogy szülőiről soha meg ne feledkezzék, de ez nem juttatná eszébe a testvérek s emberek iránti szeretetet. Fessen oda egy krisztusi képet, talán a názáreti Jézus arcának vonásaival, hiszen ez mindent megmond neki, mikép' kell élnie, cselekednie, de elfordítja figyelmét az égtől, a hatalmas Istentől. — Igen a gyermek ártatlan lelki világában az apa mint festő, fesse oda az *Isten képét*. — Lelke színeit használja, mikor a halhatatlan lelket a gyermeklélekbe karcolja. Ha disziteni akar, legyen e képen egy magas hegy, a Sion s a Sionon egy templom és írja alá ezt: Fölebb, fölebb az Isten hegye felé.

A gyermeki szív előtt az anya úgy áll, mint a költő az üres papir előtt. Reáhajól, sokáig nézi, majd megrezeg a keze, reszket a szive, nyughatatlan lesz a gyermek, mikor legszebb versét szive vérével gyermeke szívére vési. Mennyit tépelődik, mi legyen e vers tárgya? Legyen egy szép mese tündérek énekével eloszlik a gyermekkor világa s eltűnnek a mesék alakjai. Legyen a szerelmi dal, az ifjuság énekével nincs örök tavasz, nem örök az ifjuság, a komoly munka feledi a vidám éneket. — Legyen a gyermek szívére írva versben a munka dicsőítése nem örök a nyár s a munka eszköze kihull az öreg ember kezéből.

Legyen a szeretet apotheozisa a gyermek szívébe vésvé, hadd szeresse szülőit, embertársait, szeresse az Istent, faját, hazáját. Az édes anya itt hosszan elgondolkozik s egy könnycsepp jelenik meg szemén:

szívemet adom egészen neked, hogy tudj úgy szeretni mint én, de nem lehet, neki írnia kell, hosszú szép költeményt, hogy ebből tanuljon a gyermek. Szóljon e vers egy sokat szenvedett faj fájdalmairól, hős csatáiról, a szenvedést nyugodtan viselő lelki világaról Minek terhelni e parányi szívet, ennek nem fájdalom, de öröm kell, hogy kacagjon nevéssen. — És amíg gondolkozik, — téma jön témára — a templomból oda hallszik az ének: „Tebenned biztunk eleitől fogva“. Az anya írni kezd, sokáig — hosszan. A gyermek bámul, kis szíve hevesen dobog, míg az édes anya szívébe vés egy zsoltárt, mely nem változik soha, sem idővel, sem érzésekkel, sem örömmel, sem fájdalommal. A szobrász megáll egy pillanatra. — *Nagy* gyermekét nézi.

A gyermek halkán imádkozik. — Apa és anya átölelik egymást, boldogan nézik gyermeküket, ők akarták hogy, ilyenné legyen. -- Legyen ilyen e kisdéd is a szobrász, a festő, a költő kezében.

Az átok szülöttje.

A földi boldogság édeni kertjében, hol minden oly szép és tündöklő, hol a Tigris s Eufrat lágyan csókolgatják parti virágaikat, hol minden fűszál Isten szeretetét tükrözi vissza; hol az egész kert a teremtés tökéletes munkájának tükörképe; hol beszédes szellő enyeleg az éneklő madár dalával: áll az első ember. — Az öröm kiül a nő arcára, a bámulat komolysága a férfi szemére. Csodálkozva tekint szerteszét, míg dús fürtű fejét a nő vállaira hajtja. — Akaratlanul is az égre tekintenek, honnan most szigorú parancs hallszik.

— A tudás fájának gyümölcséből enni nem szabad. Egymásra néz az első emberpár.

A tiltás titkos vágyat ébreszt bennük s míg a férfi szent fogadást tesz, addig a nő kacagva bontja ki magát az ölelő karok közül s élettől duzzadó jó kedvében, önfeledt pillanatban, leszakítja a tiltott fa gyümölcsét. —

Az ég felhőin villám cikázik, átok hangzik onnan, ahonnan eddig csak szeretet áradt:

— Arcod verejtékével egyed kenyered.

— Fájdalommal szüljed gyermeked.

Átok jött a munkára s a gyermekekre.

— — — — —
 A sima, szabad homlokot a gond ránc-
 cai szántják mélyre, melybe megakadnak a
 nehéz munka verejtékcseppjei, hogy ezeken csillogjon a
 napsugár s gyönyörködjék benne ki az átkot adá. —

Komoly arccal építi hajlékát a férfi, az asszony
 fájdalmas arccal fekszik rózsalevél ágján. —

— — — — —
Néha átok a gyermek.

Ábrahámtól üzve menekül Hágár, kis Izmael kar-
 ján. Sirva bolyong az égető homokban, a vizetlen
 pusztán. — Szenvedő arccal fordul el gyermekétől,
 mert nem akarja látni kinos halálát.

— — — — —
 És vajjon átok az a fájdalom, mely gyermeket szül
 a fajfenntartó érzés hatalma alatt? A költészet fántáziá-
 jában született képek elmosódtak már, helyüket az
 „érzés“ foglalta el. — Az az érzés, melynél nagyobb
 nem ismer az anya, nem talál az apa, mely nem törő-
 dik régmúlt idők meséivel, bábjátékaival, csak azt a
 boldogságot nézi s élvezi, hová a jelen emelte.

A munka átkát az ember sötét tragédiája áldássá
 tette. Verejtékcseppjeiből forrás fakadt: az *életnek vize*.
 — Két karjában erő feszül, ezzel épít oltárt annak,
 aki egyszer megátkozta.

Az anya kinos fájdalmában az édeni átok a sze-
 retet predisztáljára emelkedett, e magaslatról mutatta
 be gyermekét a hatalmas Istennek.

Nem átok, áldás van most a gyermekén. Amelyik
 volt Izsákon, Józsefen. — Az anya fájdalmával égi
 szikrát szenvedett le és ezt gyermekének adja, hogy
 annak szívében égjen az ég szeretetének lángja,

— E tűz hevében égett össze az átok. 19

A munka a férfi szenvedésein, a szülés az anya fájdalmán át lett áldássá s mind a kettőn Isten mosolygása pihen. —

— — — — —
Ez alkalommal valóban áldás a gyermek. Égi sugár aranyozza be hatvan évnek élettörténetét s hangosan hirdeti mint az öreg Zakariásnak: Isten hatalmas, az ő jutalma soha el nem marad. — El ne feledjétek ezt s míg hallgatjátok e gyermek sirását vagy vidám kacagását, adjatok hálát annak, kitől jön minden jó adomány, tökéletes ajándék. —

Hagyjátok kacagni a gyermeket, hiszen addig boldog, míg kacagása bele nem vesz az élet fájdalmába.

Hagyjátok sirni, hiszen addig boldog, míg sirása bele nem vesz a világi élet csábzenéjébe.

Milyen különös lesz az, mikor zenés világban sirnia kell s kínos fájdalmak között nevetnie.

Neveljétek úgy, hogy sirása majd zsoltárrá legyen, kacagása a szeretet éneke. —

Gügyögő szava Isten nevével kezdődjék, akkor nehéz munka közben is imádkozik.

Minden rossz tulajdonság átok bennünk s minden helytelen cselekedet átkozottá lesz, de ha Istennel él ő, csak nemes tulajdonság fejlődik ki benne.

Élt egyszer Island szigetén egy különös lény.

Félig állat, félig ember volt. Ingulf. A fia boszorkánytól született s ennek a családnak utolsó tagja: Han. — Orditozásától kapta nevét. — Gyermekkorában megszánták a barátok, kolostorba vitték s e gyermek fölgyuttotta a kolostort. Ez időtől Han folyton üldözte az embert. Nagy korában réme, veszedelme lett a szigetnek. Betemette a bányákat, megölte a munká-

sokat. Falukat pusztított el lakóival, szétrombolta a hidakat, istentisztelet alatt fölgyújtotta a templomot. Ruhája nyers állati bőr, sohasem mosdott.

Később megösmerkedik egy embergyülölővel s az mikor panaszol az emberekre, az izlandi Han így szól: minden örömet az embernek köszönhetem, mily kék vonagló testüket fogaimmal rágni, gőzölgő vérükkel toromat nedvesíteni.

— És az Isten — kérdi barátja?

„Az Istenre is szükségem van, hogy legyen kit káromoljak.“ (Bodnár)

Ezt így olvasva rémesnek tűnik fel, pedig hány istenkáromló nyüzsög körülöttünk. Nap hosszat az utcán egyebet sem hallunk. Alig virrad s már az Istent szidja az ember. Ezt mind hallja a gyermek, igen sokszor hallja a családban is az apától, a testvérektől — Mivé nevelődik Ő így? Nem mondom, hogy izlandi Hanhoz lesz hasonló, de azt igen, hogy istenimádó így sohasem lesz. — Csalódások teszik istentagadóvá az embert, a reményvesztett lélek Isten ellen fordul, de ha erős benne a hit melyet gyermekkorában kapott, még reményvesztés idején is imádkozik. — Vigyázzatok, hogy e gyermekben „sohse győzze le Kain Ábelt“ (Ady), akkor a józsefi szerénység és alázatosság lesz főtulajdonsága és gazdaggá teszi őt még a hat inséges esztendő alatt is.